

УДК 611.9+616-089+614.88]: 278.14

О.М. Проніна, В.В. Шевченко, С.І. Данильченко, А.М. Білич

Кафедра медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією (зав. – проф. О.М. Проніна) ВДНЗ України “Українська медична стоматологічна академія”, м. Полтава

НАГАЛЬНІ ПИТАНЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ МЕДИЦИНИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ З ОПЕРАТИВНОЮ ХІРУРГІЄЮ ТА ТОПОГРАФІЧНОЮ АНАТОМІЄЮ

Резюме. Приоритетна орієнтація на оволодіння студентами практичними навичками з надання невідкладної допомоги при надзвичайних ситуаціях воєнного часу є одним з сучасних напрямків удосконалення практичної підготовки студентів на кафедрі медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією. Створення та подальший розвиток міжкафедрального навчально-практичного тренінгового центру з медицини надзвичайних ситуацій та надання екстреної медичної допомоги може суттєво полегшити та підвищити якість професійної підготовки майбутніх лікарів, а у подальшій перспективі – використовуватися для підвищення кваліфікації лікарів, спеціальної підготовки військовослужбовців та освіти населення з питань надання невідкладної допомоги при надзвичайних ситуаціях воєнного часу.

Ключові слова: практичні навички, невідкладна допомога, медицина надзвичайних ситуацій.

Реалії сьогодення потребують від студентів вищих медичних навчальних закладів України, пересічних лікарів, військовослужбовців та населення вміння надати невідкладну допомогу при надзвичайних ситуаціях воєнного часу [1].

Створення кафедри медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією, в умовах якої студенти навчаються впродовж чотирьох років (другий, третій, четвертий, п'ятий курс) поставило перед викладачами кафедри нові вимоги щодо опанування студентами практичними навичками з невідкладної допомоги. Використання сучасних методик електронного навчання дало можливість для нашої кафедри накопичити деякий цікавий досвід послідовного оволодіння практичними навичками з дисциплін “оперативна хірургія та топографічна анатомія”, “медицина надзвичайних ситуацій”, “цивільний захист” [2].

“Оперативна хірургія та топографічна анатомія” вивчається на другому курсі стоматологічного факультету і другому та третьому курсах медичного факультету; базується на знаннях з анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, а також патологічної анатомії, і закладає основу вивчення топографоанатомічних особливостей будови окремих ділянок організму людини і проведення оперативних втручань на них. Знання, які

отримують студенти з топографічної анатомії та оперативної хірургії відіграють важливу роль у вивченні дисциплін хірургічного профілю (загальна хірургія, торакальна, абдомінальна хірургія тощо) та споріднених з ними дисциплін (медицина надзвичайних ситуацій тощо) [3].

“Медицина надзвичайних ситуацій” вивчається студентами другого курсу медичного та четвертого курсу стоматологічного факультетів і базується на знаннях з оперативної хірургії та топографічної анатомії, закладає основи вивчення студентами військової хірургії, військової терапії, військової епідеміології тощо. Програма вміщує основи теоретичних знань та практичних навичок з організації і проведення лікувально-евакуаційних заходів, а також надання першої медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях мирного та воєнного часу.

Навчальна дисципліна “цивільний захист” вивчається студентами четвертого курсу медичного факультету та п'ятого курсу стоматологічного факультету. Ця навчальна дисципліна базується на знаннях з медицини надзвичайних ситуацій, патологічної анатомії і патологічної фізіології та створює засади для наступного успішного засвоєння практичних навичок з клінічних дисциплін та їх застосування в складних умовах надзвичайної ситуації мирного та воєнного часу.

© Проніна О.М., Шевченко В.В., Данильченко С.І., Білич А.М., 2015

Отже, вимальовується чіткий взаємозв'язок вивчаємих на кафедрі дисциплін та стають зрозумілими засади їх інтеграції шляхом послідовного та логічного оволодіння практичними навичками з надання невідкладної допомоги при надзвичайних ситуаціях, насамперед воєнного часу [4].

Обговорення на кафедральних методичних засіданнях особливостей викладання для студентів теоретичного матеріалу предметів “медичина надзвичайних ситуацій” та “цивільний захист” сприяє подальшому удосконаленню подання матеріалу з оперативної хірургії та топографічної анатомії за принципом “клінічної анатомії”, оскільки дає можливість обговорювати “блоки” тем споріднених дисциплін, усвідомлюючи їх взаємозв'язок та подальше використання знань про особливості топографоанатомічної будови людини, на яких ґрунтується формування необхідних у практиці лікаря професійних навичок.

Наприклад, “Топографічна анатомія судин і нервів кінцівок” – “Перша медична допомога. “Зупинка зовнішньої кровотечі””; “Топографоанатомічні особливості опорно-рухового апарату людини” – “Перша медична допомога. Транспортна іммобілізація”.

Детальна увага приділяється також профілізації знань. Так, необхідність розробки та застосування спеціального протигазу для поранених у голову, можливо тільки опанувавши складну топографоанатомічну будову ділянок голови (кровопостачання, іннервація, клітковинні простори, особливості скелета обличчя тощо).

На базі кафедри медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією створено міжкафедральний навчально-практичний тренінговий центр з медицини надзвичайних ситуацій та надання екстреної медичної допомоги. Відпрацювання практичних навичок з серцево-легеневої реанімації на фантомі та знайомство з мультимедійнопрезентованим матеріалом з екстреної медичної допомоги не тільки полегшують процес навчання з медицини надзвичайних ситуацій, але й наглядно ілюструють, як може змінюватися процес надання невідкладної допомоги залежно від топографоанатомічних особливостей будови грудної клітки та грудної порожнини, ший та органів ший, серця, магістральних судин, дихальних шляхів, скелета, тощо у конкретної людини, тобто, ще раз наглядно ілюструють базові теоретичні знання та підвищують мотивацію до опанування практичними навичками.

Відпрацювання практичних навичок на фантомі відповідає правилам та принципам біоетики. З'являється можливість моделювання будь яких клінічних ситуацій, максимально наближених до реальних, але безпечних для “пацієнтів”. Виконання професійних навичок можуть неодноразово

повторюватися для ліквідації помилок (розташування рук, глибина і частота компресій грудної клітки при серцево-легеневої реанімації тощо).

Перед початком роботи на фантомі студенти отримують мультимедійну презентацію теоретичного матеріалу. Велику зацікавленість у студентів, а також викладачів кафедри, викликає порівняння алгоритмів надання невідкладної допомоги та засобів її надання, що є чинними для військових медиків різних країн світу. Інтеграція тексту та мультимедіа дозволяє викладати навчальний матеріал яскраво й переконливо. Сполучення усного тексту з демонстрацією слайд-фільму дозволяє концентрувати візуальну увагу студентів на особливо важливих моментах, до того ж є можливість змінювати швидкість викладення матеріалу та повторювати його залежно від складу та рівня базової підготовки аудиторії.

Актуальним та своєчасним є оновлення ситуаційних завдань, що використовуються у тренінговому центрі з акцентуванням уваги на дії лікаря при надзвичайних ситуаціях воєнного часу, зокрема при вогнепальних пораненнях та комбінованих ураженнях. Доцільно створення ситуаційних завдань, спрямованих на сортування потерпілих, уражених та хворих в умовах воєнного часу.

При одночасних масових втратах серед населення в умовах, коли не вистачає медичних сил та засобів, виникає потреба в запровадженні “черги” в наданні медичної допомоги та евакуації, що відрегулює невідповідність між потребою у наданні медичної допомоги та спроможністю її надання.

Медичне сортування – метод поділу уражених та хворих на групи за потребою в однорідних лікувально – профілактичних і евакуаційних заходах, залежно від медичних показань та конкретних обставин надзвичайної ситуації. Медичне сортування проводиться і продовжується під час надання усіх догоспітальних і госпітальних видів медичної допомоги. Основою медичного сортування з часів М.І. Пирогова залишаються три сортувальні ознаки: безпека для оточуючих, лікувальна ознака, евакуаційна ознака.

За ознакою небезпечності для оточуючих постраждалих поділяють на такі групи: особи, які потребують санітарної або спеціальної обробки; особи які підлягають тимчасовій ізоляції; особи, які не потребують спеціальної (санітарної) обробки.

За лікувальною ознакою визначають ступінь потреби постраждалих у медичній допомозі, черговість та місце її надання. За ступенем потреби у потреби у медичній допомозі виділяють такі групи потерпілих: особи, яким необхідна невідкладна медична допомога; особи, яким допомога може бути відстрочена; особи, які перебувають у термінальному стані і потребують симптоматичної медичної допомоги.

За евакуаційною ознакою визначається необхідність евакуації, вид транспорту та положення постраждалого у транспорті.

Висновок. Приоритетна орієнтація на оволодіння студентами практичними навичками з надання невідкладної допомоги при надзвичайних ситуаціях воєнного часу є одним з сучасних напрямків удосконалення практичної підготовки студентів на кафедрі медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографіч-

ною анатомією. Міжкафедральний навчально-практичний тренінговий центр з медицини надзвичайних ситуацій та надання екстреної медичної допомоги може суттєво полегшити та підвищити якість професійної підготовки майбутніх лікарів, а у подальшій перспективі – використовуватися для підвищення кваліфікації лікарів, спеціальної підготовки військовослужбовців та освіти населення з питань надання невідкладної допомоги при надзвичайних ситуаціях воєнного часу.

Список використаної літератури

1. Пронина Е.Н. Цели, этапы и проблемные вопросы реформирования здравоохранения Украины / Е.Н. Пронина, В.В. Шевченко, С.И. Данильченко // *Вісн. проблем біолог. та мед.* – 2014. – Вип. 3, Т. 1(110). – С. 289-291.
2. Науково педагогічний підхід до викладання топографічної анатомії та оперативної хірургії серед студентів – іноземців медичного факультету / О.М. Проніна, А.М. Білч, С.І. Данильченко [та ін.] // *Світ мед. та біолог.* – 2013. – № 2(37). – С. 148-149.
3. Шевченко В.В. Сучасне управління навчальним процесом при викладанні “медицини надзвичайних ситуацій і цивільного захисту” / В.В. Шевченко // *Сучасні технології управління навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах: зб. пр. наук. конф. з міжнародною участю.* – Полтава, 2014. – С. 235-236.
4. Шевченко В.В. Шляхи подальшого удосконалення англомовного навчання іноземних студентів на кафедрі медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією / В.В. Шевченко // *Вісн. проблем біолог. та мед.* – 2013. – Вип. 3, Т. 2(103). – С. 74-77.

ПЕРВООЧЕРЕДНЫЕ ВОПРОСЫ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ НА КАФЕДРЕ МЕДИЦИНЫ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ С ОПЕРАТИВНОЙ ХИРУРГИЕЙ И ТОПОГРАФИЧЕСКОЙ АНАТОМИЕЙ

Резюме. Приоритетная ориентация на овладение студентами практическими навыками оказания неотложной помощи при чрезвычайных ситуациях воєнного времени является одним из современных направлений усовершенствования практической подготовки студентов на кафедре медицины чрезвычайных ситуаций с оперативной хирургией и топографической анатомией. Создание и дальнейшее развитие межкафедрального учебно-практического тренингового центра медицины чрезвычайных ситуаций и оказания экстренной медицинской помощи может существенно облегчить и повысить качество профессиональной подготовки будущих врачей, а в дальнейшей перспективе использоваться для повышения квалификации врачей, специальной подготовки военнослужащих и обучения населения оказанию неотложной помощи при чрезвычайных ситуациях воєнного времени.

Ключевые слова: практические навыки, неотложная помощь, медицина чрезвычайных ситуаций.

CURRENT ISSUES ON IMPROVEMENT OF PRACTICAL TRAINING OF STUDENTS AT THE DEPARTMENT OF EMERGENCY MEDICINE WITH OPERATIVE SURGERY AND TOPOGRAPHIC ANATOMY

Abstract. The priority focus on mastering the practical skills by the students on emergency aid in critical wartime is one of the modern trends in improvement of practical training of students at the Department of Emergency Medicine with Operative Surgery and Topographic Anatomy. The formation and further development of inter-disciplinary training and practical training center of medical emergencies and providing emergency medical care can significantly ease and increase the quality of professional training of future medical professionals, and in future perspective to be used for professional development of physicians, special training of military personnel and education of population on the issues of provision with emergency aid in critical wartime.

Key words: practical skills, emergency aid, emergency medicine.

Ukrainian Dental Academy (Poltava)

Надійшла 08.04.2015 р.
Рецензент – проф. Макар Б.Г. (Чернівці)